

УДК [614.25:378] (043.3)

Л. В. ДУДІКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА БАЗОВОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ

У статті обґрунтовано педагогічні умови формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів на базовому (визначальному) етапі підготовки у медичних закладах вищої освіти. Наголошено на значенні педагогічних впливів і заходів, необхідних для формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів. Ідеться про моделювання змісту занять на основі міждисциплінарного підходу, що імітують ситуації застосування лікарської та медичної етики; застосування в освітньому процесі технологій навчання, спрямованих на задоволення індивідуальних освітніх потреб студентів, їх саморозвиток і самовдосконалення; управління самостійною науково-дослідною роботою студентів; моніторинг якості формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів; упровадження тренінгової програми сприяння розвитку професійної етики майбутніх лікарів.

Ключові слова: професійно-етична компетентність, майбутні лікарі, педагогічні умови, зміст навчання, діалогові методи навчання, технологія, тренінг.

На сьогодні головною метою реформування вищої медичної освіти є підготовка нових медичних кадрів шляхом упровадження в освітній процес європейських освітніх і медичних стандартів, підвищення інтелектуального, науково-освітнього, професійно орієнтованого рівня майбутніх лікарів, культури медичного персоналу, забезпечення їх сучасними, більш ефективними інноваційними та інформаційними медичними технологіями. Вимогами сьогодення є підвищення не лише професійного рівня фахівців сфери охорони здоров'я, а й покращення якості надання медичних послуг, їх відповідності нормам медичної етики.

Проблеми виховання та формування духовних цінностей сучасної молоді у вищих навчальних закладах вивчають І. Бех, К. Журба, А. Капська, Д. Пащенко, Н. Чернуха та ін. Питання медичної освіти, формування особистості лікаря в аспекті деонтології, біоетики та медичної етики останнім часом були предметом уваги українських (В. Демченко, В. Запорожан, Ю. Кундієв, В. Чешко та ін.) і зарубіжних (О. Грандо, В. Кордюм, Т. Мішаткіна, А. Моруа, В. Поттер та ін.) науковців. Проте комплексного дослідження формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах на сьогодні немає.

З огляду на це **метою статті** є обґрунтування педагогічних умов формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів на базовому (визначальному) етапі в медичних закладах вищої освіти.

На базовому етапі формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів, що охоплює V–VI курси навчання, важливе значення для формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів має введення спеціального факультативного курсу для поглибленого оволодіння етичними нормами професійної діяльності. Спецсемінари дає більші можливості для ознайомлення майбутніх лікарів з етапами становлення етичних учень у медицині, етичними аспектами їх професійної діяльності, особливостями дотримання етичних норм у повсякденній професійній діяльності.

При визначенні програми спецкурсу важливо брати до уваги результати аналізу особливостей професійно-етичної діяльності лікаря та необхідність формування їх професійно-етичної компетентності. Ідеться про те, що, насамперед, важливо сформулювати відповідне ставлення студентів до своєї майбутньої професії, розуміння необхідності, готовності та бажання допомагати іншим людям. Для цього бажано детально висвітлити особливості професійної діяльності лікаря в етичному аспекті, моральними вимогами до його слів і вчинків. До програми спецкурсу важливо включити також відомості про історію становлення етичних поглядів у медицині у нашій країні та за кордоном, про найвідоміших представників, які зробили внесок у розвиток етичних учень.

Додаткове ознайомлення студентів з професійно-етичною проблематикою розширить їхні знання про етику професійної діяльності лікаря, допоможе осмислити ці знання та усвідомити необхідність дотримання етичних вимог у своїй професійній діяльності. Це стане основою для відповідного формування вмінь і навичок професійно-етичної діяльності та рефлексії своїх слів і вчинків. За таких умов етичні знання стануть основою розвитку всіх компонентів професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів, базою для осмисленого формування та розвитку професійно-етичних умінь і якостей – складових професійно-етичної компетентності. З розширенням сфери етичних знань у студентів зростатимуть потреба й прагнення застосовувати ці знання на практиці. Вони стимулюватимуть загальний розвиток майбутніх лікарів, їх прагнення досягти вершин професіоналізму. Через механізм рефлексії майбутні фахівці зможуть порівнювати свій рівень професійно-етичної компетентності з еталонним.

Таким чином, перша умова базового етапу формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів повинна стосуватися розробки спеціального курсу підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності, де основну увагу потрібно звертати на питання історії медичної етики та її специфіки в різних сферах професійної діяльності лікарів. Навчальний матеріал спецкурсу повинен передбачати вивчення тих питань, які, по-перше, стосуються особливостей дотримання етичних вимог у професійній діяльності лікаря, можливих варіантів вирішення моральних проблем; по-друге, тих, що стосуються організації та здійснення комунікативної взаємодії колегами, з пацієнтами і їх родичами.

Друга педагогічна умова формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів передбачає моделювання змісту занять, які імітують ситуації застосування лікарської та медичної етики, на основі міждисциплінарного підходу. Про важливість цієї умови свідчить позиція В. Галузяка, М. Сметанського і В. Шахова, які підкреслюють, що моральне виховання не зводиться тільки до засвоєння студентами теорії, норм і правил, а спрямоване й на формування моральної поведінки, проїнятої прагненням до істини, доброти, прекрасного, до вироблення таких моральних якостей, як повага і дружба, вдячність, любов до праці, дисциплінованість, відповідальність, честь, совість, скромність, громадська співпраця, милосердя тощо. Завдання морального виховання, як вважають учені, полягають у: розвитку моральної свідомості суб'єктів навчання, формуванні моральних почуттів і переконань, виробленні звичок моральної поведінки [9, с. 67].

Такої самої думки дотримуються М. Фіцула й П. Фрейре. Зокрема, М. Фіцула вказує на те, що потрібно “враховувати й те, що основи професійної етики формуються у професійній діяльності, у безпосередньому контакті з професією” [12, с. 244]; П. Фрейре наголошує: “Немає правильного мислення, відірваного від певної послідовної життєвої практики” [13, с. 53].

Системна робота з формування в майбутніх лікарів професійно-етичної компетентності передбачає й використання міждисциплінарного підходу. За сучасних умов дотримання вимог міждисциплінарного підходу надає змогу ефективніше формувати систему професійно-етичних знань і навичок їх застосування в професійній діяльності. Забезпечення міжпредметних зв'язків відповідно до принципів професійної спрямованості, наступності, єдності виховання й навчання надає змогу розглядати явища професійно-етичної діяльності в різних аспектах, реалізуючи комплексний підхід до навчання.

Міжпредметні зв'язки на всіх етапах їх включення в пізнавальну діяльність студентів відіграють роль ситуаційного стимулу. Знання, отримані студентами в результаті попереднього досвіду засвоєння матеріалу інших дисциплін, стають регуляторами їх пізнавальної активності на будь-якому етапі включення міжпредметних зв'язків у пізнавальну діяльність. Вони виконують функцію інтеграції інформації, що підвищує продуктивність психічних процесів та якість засвоєння інформації майбутніх фахівців.

Таким чином, міжпредметні зв'язки забезпечують засвоєння знань, формування професійно-етичних системних умінь і навичок, сприяють активізації мисленнєвої діяльності, перенесенню теоретичних знань на навчально-професійну діяльність майбутніх фахівців. Використання міжпредметних зв'язків має важливе значення для активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі підготовки до професійної діяльності відповідно до етичних вимог.

Третя педагогічна умова формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів передбачає застосування в освітньому процесі технологій навчання, спрямованих на задоволення індивідуальних освітніх

потреб студентів, їх саморозвиток і самовдосконалення. Індивідуалізацію в освітньому процесі І. Бех тлумачить як систему засобів, що сприяє усвідомленню особистістю своєї відмінності від інших: своїх способів осягнення культурних цінностей і міжособистісної взаємодії для успішного входження у світ духовності та гідного життя в ньому. Індивідуалізацію доцільно розглядати як діяльність педагога й самого вихованця щодо розкриття, зберігання та розвитку одиничного, своєрідного, особливого, що зумовлене природою або набуте [2, с. 76]. Дослідник підкреслює, що, не дотримуючись індивідуального підходу у вихованні, можна спричинити виникнення смислового бар'єра. Сутність цього явища полягає в тому, що через різне ставлення учня та дорослого до однієї й тієї самої події, вчинку, поведінки загалом вихованець виявляється цілком несприйнятливим як до окремих педагогічних впливів, так і до всієї їх системи. Учень, добре розуміючи та вміючи виконувати те, чого від нього вимагає вихователь, уперто цього не виконує [2, с. 77].

Індивідуалізація навчання означає використання різних навчально-методичних, психолого-педагогічних та організаційно-управлінських заходів, що забезпечують індивідуальний підхід. Серед технологій індивідуального навчання виокремлюють навчання в співпраці (співробітництві), метод проектів та різнорівневі навчання. Зокрема, метод проектів охоплює сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю. Метод охоплює прийоми, операції з оволодіння певною сферою практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності. В основі методу лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі.

Загалом навчання в співробітництві й метод проектів важливі для формування професійно-етичної компетентності з огляду на такі особливості:

- можливість оволодіння студентами комунікативними вміннями й навичками, уміннями працювати в різноманітних групах, використання різних соціальних ролей (керівника, виконавця, пацієнта, посередника тощо);
- набуття студентами широких людських контактів, ознайомлення з різними моделями поведінки, різними поглядами на одну й ту саму проблему;
- можливість не стільки передавати студентам знання, скільки навчити здобувати їх самостійно, користуватися ними для вирішення нових пізнавальних і практичних завдань;
- можливість оволодіння вміннями користуватися пошуковими методами, зокрема збирати необхідну інформацію й факти, аналізувати їх з різних поглядів, висувати гіпотези, формулювати висновки.

Таким чином, для формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів важливо використовувати такі технології індивідуального навчання, як різнорівневе навчання, навчання у співпраці (співробітництві) і метод проектів. Найважливіша перевага технологій індивідуального навчання полягає в тому, що вони надають змогу цілком адаптувати зміст, методи й темпи навчальної діяльності студентів до їх особливостей,

згуртовувати студентський колектив, учити допомагати та підтримувати одне одного, формувати навички ефективної комунікативної взаємодії.

Четверта педагогічна умова формування професійно-етичної компетентності передбачає належну організацію самостійної науково-дослідної роботи студентів. При цьому потрібно враховувати, що для науково-дослідної роботи, як зазначають Д. Стеченко, О. Чмир [11, с. 9–10], властиві, насамперед, цілеспрямованість, предметний характер, пошук нового, системність, єдність предметного й почуттєвого. Такий вид пізнавальної діяльності передбачає здійснення наукового дослідження з метою отримання нових знань. Щодо формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів варто зауважити, що використання цього методу підвищує інтенсивність засвоєння студентами інформації про етичну складову професійної діяльності лікаря.

Крім цього, виконання дослідних робіт допоможе майбутнім фахівцям підготуватися до вирішення складних проблем професійної діяльності, що потребує таких дослідницьких (часто подібних до інтелектуальних та загальнонавчальних) умінь, як: аналізувати й знаходити головне, давати чіткі визначення та пояснювати, порівнювати, конкретизувати, узагальнювати й систематизувати, доводити, класифікувати. Загалом ідеться про здатність ефективно використовувати розумовий потенціал для вирішення проблемних ситуацій.

Як зазначають В. Галузяк, М. Сметанський і В. Шахов, особливістю дослідницького методу є можливість пошукової, творчої діяльності студентів, спрямованої на розв'язання нових для них проблем. Учені вважають, що, виконуючи завдання, теоретичні й практичні дослідження, студенти осмислюють проблему, обґрунтовують гіпотези щодо її розв'язання, планують їх перевірку, здійснюють пошук і досягають необхідного результату. За таких умов їх пізнавальна діяльність за структурою наближається до дослідної діяльності вчених [9, с. 160–161].

Педагоги вважають, що при цьому потрібно практикувати такі пошукові завдання, які б охоплювали:

- спостереження й вивчення фактів, виявлених незрозумілих явищ, які потребують дослідження (постановка проблеми);
- складання плану дослідження;
- виконання плану;
- аналіз і систематизацію отриманих результатів, формулювання висновків щодо сфери їхнього практичного застосування [9, с. 161].

Роботу зі студентами важливо будувати з урахуванням їх індивідуальних потреб та зацікавлень. Важливо визначити проблеми, які повинні дослідити студенти, з'ясувати мету дослідження. На наступному етапі потрібно уточнити тему й створити необхідне освітнє середовище, обговорити програму дослідження з теми та конкретне навчальне або наукове завдання для студента. Викладач повинен також разом зі студентами з'ясувати послідовність або проект виконання дослідницької роботи. На

всіх етапах роботи важливе значення мають колективне обговорення й систематизація отриманого проєктивного матеріалу, оцінювання досягнутих результатів.

Загалом використання дослідницьких методів при формуванні професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів надає змогу підтримувати зв'язок навчання із життям, допомагає студентам більш повно зрозуміти теорію, виробити вміння застосовувати набуті знання на практиці, готувати їх до ефективного вирішення складних проблем професійно-етичного характеру.

П'ята педагогічна умова формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів передбачає моніторинг якості формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів.

Поняття “педагогічний моніторинг” почали використовувати порівняно недавно, поряд з такими термінами, як “педагогічна діагностика” та “педагогічне оцінювання”. Моніторинг (лат. *monitor* – спостережний), як зазначає І. Малафійк, надає змогу порівняти ті результати навчання, яких вдалося досягти, з тими, які планувалося досягти на початку вивчення навчального матеріалу [6, с. 240]. Моніторинг є ширшим поняттям, ніж звичайна перевірка знань та вмінь. На відміну від перевірки, моніторинг не лише констатує результати, а й визначає причини такого стану справ, напрями та шляхи покращення ситуації.

Серед інноваційних підходів до моніторингу рівнів досягнень компетентностей О. Локшина виокремлює різні тести для об'єктивного вимірювання компетентностей: звичайні завдання з вибором відповіді; завдання із закритою відповіддю; завдання з відкритою відповіддю; завдання з короткою відповіддю. Серед типів текстів використовують такі: реклама, аргументація, графіки й діаграми, опис, пояснення, інструкції, мапи, схеми, таблиці [4, с. 26]. При цьому важливо, на думку дослідниці, використовувати також тести мінімальної компетентності.

Зокрема, Г. Атанов підкреслює, що при цьому принципове значення мають вимоги щодо достовірності й надійності контролю. Перша із цих вимог означає, що контроль має забезпечувати отримання достовірних результатів, досягнення певних цілей. Придатність того чи іншого виду контролю для досягнення тієї чи іншої мети називають **валідністю**. Зокрема, валідний за змістом контроль передбачає, що в цьому випадку забезпечуються достовірні результати контролю за засвоєнням змісту. **Надійність** конкретного виду контролю означає можливість отримати досить точні результати за умов контролю за *різними* групами об'єктів навчання різного рівня підготовки [1, с. 203].

Найважливішою складовою педагогічного моніторингу є оцінювання навчальної діяльності студентів. У вищому навчальному закладі, як слушно зауважує О. Власова, оцінювання надає змогу, по-перше, зорієнтуватись щодо стану знань студентів і міри їхньої відповідності вимогам; по-друге, заохочувати, стимулювати розумову роботу майбутніх фахівців; по-третє,

отримувати безпосередню або опосередковану інформацію про успіх або неуспіх у певній навчальній ситуації; по-четверте, виражати загальну думку, судження педагога про студентів та їх роботу [3, с. 158].

Зокрема, П. Фрейре підкреслює, що питання полягає не у виступах проти оцінювання як такого (очевидно, що воно потрібне), а в протидії тій методології, яка спрямована на придушення конструктивного різноманіття, конструктивного критицизму і, зрештою, свободи. На думку відомого педагога, оцінювання має слугувати інструментом для підтримки учнів, а не їх приборкання. Науковець також зазнає, що оцінювання, яке стимулює промову “до людей”, має бути лише етапом до розмови “з людьми” [13, с. 100]. В. Кукушин вважає, що педагог оцінкою повинен заохочувати студентів до вдосконалення своєї навчальної діяльності, поглиблення й посилення мотивів пізнання, а також зміцнювати в них віру в свої сили, залучати до різних форм співробітництва й розвивати в них самостійність, бажання до вільного вибору [5, с. 290].

Таким чином, моніторинг надає змогу відстежувати якість формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів, забезпечити правильне визначення результатів навчання та загалом оптимізувати процес навчання. Серед інноваційних підходів до моніторингу рівнів досягнень компетентностей важливо використовувати різні види тестів, що відповідали б вимогами щодо достовірності й надійності. Педагог оцінкою повинен заохочувати студентів до вдосконалення своєї навчальної діяльності, поглиблення й посилення мотивів пізнання етичних аспектів професійної діяльності.

Шоста педагогічна умова формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів передбачає *впровадження тренінгової програми розвитку професійної етики майбутніх лікарів*. Необхідність цієї умови пов'язана з тим, що, як вважають Л. Мороз, С. Яковенко [8], С. Сисоєва [10] та ін., тренінг є найперспективнішим методом психолого-педагогічної підготовки фахівців різних галузей, оскільки допомагає формувати вміння й навички, необхідні для виконання професійних функцій.

Тренінгові заняття мають великий потенціал щодо особистісного розвитку майбутніх фахівців, створення умов для розвитку професійного й особистісного самоусвідомлення. Під час тренінгових занять створюються умови для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців, підвищення впевненості в собі, розвитку компетентності та власної гідності, формування адекватного образу успішного професійного майбутнього з виявленням й актуалізацією особистісних ресурсів.

Тренінг як засіб інтерактивного навчання надає змогу також формувати індивідуальні стилі спілкування, навички активного слухання, уміння ставити питання й підтримувати зворотний міжособистісний зв'язок тощо. Саме тренінг є дієвим методом підготовки майбутніх лікарів до професійної діяльності, що пов'язана із суб'єкт-суб'єктною взаємодією. Як зазначає І. Мельничук, роль тренінгів у навчанні майбутніх лікарів полягає в тому,

що він допомагає через метод ігрового моделювання навчальних, професійних, життєвих ситуацій формувати необхідні професійні та особистісні якості, комунікативні вміння й навички майбутнього фахівця, підвищувати адекватність самосвідомості та поведінки шляхом включення до тренінгової ситуації [7, с. 178].

Основне завдання тренінгових занять – робота над проблемами взаємодії, комунікації та співробітництва на рівні “викладач – студент” або “студент – студент”. Під час такої роботи студенти набувають певного професійного досвіду, оскільки відтворюють моделі поведінки, які характерні для професійної діяльності, та показують приклади вирішення навчально-пізнавальних професійно-етичних ситуацій. Під час тренінгу за допомогою зворотного зв'язку з іншими членами групи учасник може зосередитись на засвоєнні специфічних способів поведінки й краще зрозуміти їх.

Загалом тренінг є дієвим способом підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. Використання навчальних тренінгів сприятиме не тільки кращому засвоєнню теоретичного програмового матеріалу з професійних дисциплін, підвищенню якості професійної освіти студентів, а й створуватиме оптимальні можливості для самовизначення, самореалізації, особистісного та професійного становлення. Під час тренінгу студенти відпрацьовуватимуть навички комунікативної взаємодії, у них визначатимуться ціннісні орієнтації. Студенти матимуть можливість набути необхідного досвіду, оскільки відтворюватимуть свій життєвий стиль і зразки поведінки, властиві їм і поза групою, знаходитимуть шляхи вирішення навчальних проблемних ситуацій ігрового та професійного спрямування одночасно.

Висновки. Базовий (визначальний) етап охоплює V–VI курси навчання майбутніх лікарів та передбачає закріплення професійно-етичних умінь і подальший розвиток мотивації до професійної діяльності з урахуванням професійно-етичних принципів надання медичної допомоги. Педагогічними умовами цього етапу є моделювання змісту занять на основі міждисциплінарного підходу, що імітують ситуації застосування лікарської та медичної етики; застосування в освітньому процесі технологій навчання, спрямованих на задоволення індивідуальних освітніх потреб студентів, їх саморозвиток і самовдосконалення; управління самостійною науково-дослідною роботою студентів; уведення спеціального факультативного курсу для поглибленого оволодіння етичними нормами професійної діяльності; моніторинг якості формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів; упровадження тренінгової програми сприяння розвитку професійної етики майбутніх лікарів.

Перспективами подальших наукових розвідок є висвітлення результатів педагогічного експерименту з формування в майбутніх лікарів професійно-етичної компетентності.

Список використаної літератури

1. Атанов Г. О. Знання як засіб навчання : навч. посібник. Київ : Кондор, 2008. 236 с.

2. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2012. 256 с. (Серія "Альма-матер").
3. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посібник. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
5. Кукушин В. С. Дидактика (теорія обучения) : учеб. пособие. Москва ; Ростов-на-Дону : МарТ, 2003. 368 с.
6. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 398 с.
7. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 326 с.
8. Мороз Л. І., Яковенко С. І. Професійно-психологічний тренінг : підручник. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2011. 252 с.
9. Педагогіка : навч. посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. 5-те вид., випр. і доп. Вінниця : Планер, 2012. 400 с.
10. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посібник. Київ : НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих ЕКМО, 2011. 320 с.
11. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : Знання, 2005. 309 с. (Вища освіта ХХІ століття).
12. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.
13. Фрейре П. Педагогіка свободи: етика, демократія і громадянська мужність / пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ : КМ Академія, 2004. 124 с.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2017.

Дудикова Л. В. Педагогические условия формирования профессионально-этической компетентности будущих врачей в медицинских учреждениях высшего образования на базовом этапе подготовки

В статье обоснованы педагогические условия формирования профессионально-этической компетентности будущих врачей на базовом (определяющем) этапе в медицинских учреждениях высшего образования. Отмечено значение педагогических воздействий и мер, необходимых для формирования профессионально-этической компетентности будущих врачей. Речь идет о моделировании содержания занятий на основе междисциплинарного подхода, имитирующих ситуации применения врачебной и медицинской этики; применении в образовательном процессе технологий обучения, направленных на удовлетворение индивидуальных образовательных потребностей студентов, их саморазвитие и самосовершенствование; управлении самостоятельной научно-исследовательской работой студентов; мониторинге качества формирования профессионально-этической компетентности будущих врачей; внедрении тренинговой программы содействия развитию профессиональной этики будущих врачей.

Ключевые слова: профессионально-этическая компетентность, будущие врачи, педагогические условия, содержание обучения, диалоговые методы обучения, технология, тренинг.

Dudikova L. Pedagogical Conditions for the Future Doctors' Professional and Ethical Competence Formation at Higher Medical Educational Institutions during the Basic Stage of Training

In the article the author proves that the requirements of the modern world are to increase not only the professional level of healthcare professionals, but also to improve the quality of medical service and their compliance with the norms of medical ethics. The problem of forming a doctor's personality, professional culture, ethical behavior, professional and

ethical competence is the subject of scientists' constant attention. However, there is currently no comprehensive study of the future doctors' professional and ethical competence formation at higher medical educational institutions. Taking this into consideration, the purpose of the article is to give reasons for the pedagogical conditions for the future physicians' professional and ethical competence formation during the basic (determining) stage at higher medical educational institutions.

The first condition of the basic stage of the future physicians' professional and ethical competence formation involves the development of a special course for preparing students for their future professional activities, wherein the main attention should be paid to the questions of the history of medical ethics and its specifics in various areas of a doctor's professional activity. For the implementation of the second pedagogical condition for the future physicians' professional and ethical competence formation, it is necessary to model the content of the lessons simulating the situations of doctor's and medical ethics application, based on the interdisciplinary approach. The third pedagogical condition involves the use of educational technology in the educational process, aimed at satisfying the student's individual educational needs, their self-development and self-improvement. Implementation of the fourth pedagogical condition for the formation of professional and ethical competence is connected with the proper organization of the student's independent research work. The fifth pedagogical condition involves monitoring the quality of the formation of the future physicians' professional and ethical competence. The sixth pedagogical condition for the future doctors' professional and ethical competence formation provides introduction of a training program for the future physicians' professional ethics development.

The article confirms that training is an effective way of preparing future specialists for their professional activity. The use of training sessions will help not only in better mastering theoretical curriculum material on special disciplines, but also in creating the best opportunities for self-identification, self-realization, personal and professional formation.

Key words: *professional and ethical competence, future doctors, pedagogical conditions, content of training, dialogue methods of teaching, technology, training.*